

INTERNATIONAL JOURNAL OF VOLGA - URAL AND TURKESTAN STUDIES

ULUSLARARASI İDİL - URAL VE TÜRKİSTAN ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Yıl: 2022 Cilt:4 Sayı: 8

Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü / Owner And Managing Editor

Dr. Gökçe Yükselen PELER

Editörler / Editors

Dr. Selahittin TOLKUN – Dr. Gökçe Yükselen PELER

Editör Yardımcıları / Deputy Editors

Saffet YILMAZ

İngilizce Dil Editörü / English Redacor

Dr. Cemal YORGANCIOĞLU

Almanca Dil Editörü / German Redactor

Safiye ULUFER

Yazı İşleri / Secretarial Work

Tuğçe Burcu DEMİR – Hatice KARAKAYA – Birkan UZUNOĞLU

Yayın Kurulu / Editorial Board

Dr. Abdürreşit Celil KARLUK / Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi / Türkiye

Dr. Andas Biro ZSOLT / Macar Turan Vakfı / Macaristan

Dr. Aziz ŞAKİR / Sofya Üniversitesi / Bulgaristan

Dr. Elçin İBRAHİM / Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi / Azerbaycan

Dr. Elvira LATİFOVA / Bakü Devlet Üniversitesi / Azerbaycan

Dr. Ercan ALKAYA / Fırat Üniversitesi / Türkiye

Dr. Erkin EMET / Ankara Üniversitesi / Türkiye

Dr. Feride TAGİROVA / Tataristan Galimcan İbrahimov Dil, Edebiyat ve Sanat Enstitüsü / Tataristan
– Rusya Federasyonu

Dr. Feyzi ERSOY / Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi / Türkiye

Dr. Gülnür NABİULLİNA / Akmolla Başkirt Devlet Üniversitesi / Başkurdistan – Rusya Federasyonu

Dr. Joliboy ELTAZAROV / Semerkant Devlet Üniversitesi / Özbekistan

Dr. Kayırbek KEMENGER / L. N. Gumilyov Avrasya Milli Üniversitesi / Kazakistan

Dr. Maral TAGANOVA / Türkmenistan İlimler Akademisi Milli Elyazmalar Enstitüsü / Türkmenistan

Dr. Nazim MURADOV / Lefke Avrupa Üniversitesi / KKTC

Dr. Nurdin USEEV / Kırgızistan – Türkiye Manas Üniversitesi / Kırgızistan

Dr. Zeynep ELBASAN / Indiana Üniversitesi / Amerika Birleşik Devletleri

İdare Merkezi / Adress

Yenidoğan Mah. Alperen Cad. Köşker Konağı, Bina No: 11/40. Talas / Kayseri.

Tel: +90 507 041 54 09 - E-posta: ijvuts.org / ijvuts@gmail.com

Yayın Türü / Type of the Periodical

Altı aylık, uluslararası hakemli dergi / Biannually, international refereed journal.

Tarandığı Uluslararası Dizinler / International Indexes Index

	ASOS İndeks Kabul Tarihi / Acceptance Date: 02.2020
	Directory of Research Journals Indexing (DRJI) Kabul Tarihi / Acceptance Date: 07.2020
	EuroPub Database Kabul Tarihi /Acceptance Date: 09.2020
	Scientific Index Service (SIS) Kabul Tarihi /Acceptance Date: 10.2020
	Ideal Online Kabul Tarihi /Acceptance Date: 12.2020
	ResearchBib Kabul Tarihi /Acceptance Date: 03.2021
	İSAM Kabul Tarihi /Acceptance Date: 09. 2021
	Türk Eğitim İndeksi Kabul Tarihi /Acceptance Date: 03. 2021
	I2OR Indexing Services & Evaluation of Publication Impact Factor (PIF) Kabul Tarihi /Acceptance Date: 03.2021

İçindekiler / Context*Araştırma Makalesi / Research Article*

190 – 206 Doğu Türkistan Sahası Çağatay Uygur Şairi Nevbetî'nin Divan Nüshaları ve Berlin Nüshası

Hayrettin SAĞDIÇ

207 – 225 Torguud Oyratları ve Manas Destanı'nda Torguudlar

Raşit ÇÖLOĞLU

226 – 246 Köhne Ark Sarayı 1686-1688

Eyüp POLAT

247 – 263 Türk Basınının Filistin ve Doğu Türkistan Sorununa Bakışı

Alper Volkan ERTEM

264 – 274 Özbek Türkçesinde Doğum ve Ölüm Sürecinde Yaşla İlgili Kavramlar

Selahattin TOLKUN

275 – 294 Kazakistan ve Türkiye Arasındaki Dış Ticaret

Dana KURYSHZHAN & Halil ALTINTAŞ

Çeviri / Translation

295 – 304 Uygur Dil Biliminin Kazakistan'da Ortaya Çıkışı ve Gelişimi

Ruslan ARZİYEV UYGUROVİÇ

(Çev. Hayrettin SAĞDIÇ)

305 – 315 Şor Lehçelerinde Odaksıl İnraterminallik Zaman Kipi Biçimlerinin Yenilenmesi

Irina NEVSKAYA & Olga ŞALAMAJ

(Çev. Hicret DAŞDEMİR)

316 – 322 Mevlânâ Lutfî Ve Mahdumkulu Firâkî

Ejegyz ÇARYÝEWA

(Çev. Nurcan ÖZNAL GÜDER)

Kitap İncelemesi / Book Review

323 – 326 Afgan Türkistan Edebiyatından Örnek Bir Şahsiyet: Üstad Metin

Mediha Bala ENSARİ

327 – 331 Millî Türkistan Mecmuası Bibliyografyası (1942-1975)

Selahattin TOLKUN

Bilim Kurulu / Scientific Board

Dr. Abdumurat TİLAVOV / Ali Şir Nevai Üniversitesi / Özbekistan

Dr. Abid Nazar MAHDUM / İstanbul Üniversitesi / Türkiye

Dr. Adnan R. KARABEYOĞLU / Kocaeli Üniversitesi / Türkiye

Dr. Ahmet ALBAYRAK / Erciyes Üniversitesi / Türkiye

Dr. Alimcan İNAYET / Ege Üniversitesi / Türkiye

Dr. Almira Kayırtaykızı KALİYEVA / M. O. Avezov Edebiyat ve Sanat Enstitüsü /
Kazakistan

Dr. Anarkul SALKYNBAY / Al-Farabi Ulıtyq Üniversitesi / Kazakistan

Dr. Assem KASSYMOVA / Kazak Yenilikçi Beşeri Bilimler ve Hukuk Üniversitesi /
Kazakistan

Dr. Bahadır KERİMOV / Ali Şir Nevai Üniversitesi / Özbekistan

Dr. Bekir Tümen SOMUNCUOĞLU / Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi / Türkiye

Dr. Bilge Özkan NALBANT / Pamukkale Üniversitesi / Türkiye

Dr. Birsnel ORUÇ ASLAN / Balıkesir Üniversitesi / Türkiye

Dr. Bülent BAYRAM / Kırklareli Üniversitesi / Türkiye

Dr. Cemile KINACI / Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi / Türkiye

Dr. Danagül MAHAT / L. N. Gumilyov Avrasya Milli Üniversitesi / Kazakistan

Dr. Dilnavoz YUSUPOVA / Ali Şir Nevai Üniversitesi / Özbekistan

Dr. Ebubekir GÜNGÖR / Yozgat Bozok Üniversitesi / Türkiye

Dr. Elçin İBRAHİMOV / Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi / Azerbaycan

Dr. Gatibe Vakıfkızı GULİYEVA / Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi/ Azerbaycan

Dr. Gaybullah BABAYAR / Ali Şir Nevai Üniversitesi / Özbekistan

Dr. Güljanat KURMANGALİYEVA ERCİLASUN / Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi /
Türkiye

Dr. Güven ARIKLI / Kıbrıs İlim Üniversitesi / KKTC

Dr. Habibe Yazıcı ERSOY / Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi / Türkiye

Dr. Hamidulla DADABAYEV / Ali Şir Nevai Üniveristesi / Özbekistan

Dr. Ibodat BOZOROVA / Nevai Devlet Pedagoji Enstitüsü / Özbekistan

Dr. İlham SAYITQULOV/ Ali Şir Nevai Üniversitesi / Özbekistan

Dr. İlseyar ZAKİROVA / Galimcan İbrahimov Dil, Edebiyat ve Sanat Enstitüsü, Tataristan,
Rusya / Tataristan – Rusya Federasyonu

Dr. Jañagül Serdalıkızı SULTANOVA / Kazak Milli Kızlar Pedagoji Üniversitesi /
Kazakistan

Dr. Kalamkas KALIBAYEVA / Abay Kazak Milli Pedagoji Üniversitesi / Kazakistan

Dr. Kayrat BELEK / Kırgızistan – Türkiye Manas Üniversitesi / Kırgızistan

Dr. Konuralp ERCİLASUN / Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi / Türkiye

Dr. Kutluk Kağan SÜMER / İstanbul Üniversitesi / Türkiye

Dr. Kürşat YILDIRIM / İstanbul Üniversitesi / Türkiye

Dr. Maktagül Sotsialkızı ORAZBEK / L. N. Gumilyov Avrasya Milli Üniversitesi /
Kazakistan

Dr. Mehmet Mâhur TULUM / Anadolu Üniversitesi / Türkiye

Dr. Mehmet Vefa NALBANT / Pamukkale Üniversitesi / Türkiye

Dr. Muhammed İbrahim YILDIRIM / Yozgat Bozok Üniversitesi / Türkiye

Dr. Mukaddes ABDURAHMONOVA / Mirza Ulug Bey Özbekistan Milli Üniversitesi /
Özbekistan

Dr. Murat CERİTOĞLU / Ankara Üniversitesi / Türkiye

Dr. Murat ÖZŞAHİN / Afyon Kocatepe Üniversitesi / Türkiye

Dr. Mustafa ARGUNŞAH / Erciyes Üniversitesi / Türkiye

Dr. Mustafa ÖNER / Ege Üniversitesi / Türkiye

Dr. Nergis BİRAY / Pamukkale Üniversitesi / Türkiye

Dr. Nevzat ÖZKAN / Erciyes Üniversitesi / Türkiye

Dr. Oxana MANOLOVA YALÇIN / Girne Amerikan Üniversitesi / KKTC

Dr. Özkan ÖZTEKTEN / Ege Üniversitesi / Türkiye

Dr. Qiyas ŞÜKÜROV / Yozgat Bozok Üniversitesi / Türkiye

Dr. Rita Bekjankızı SULTANGALİYEVA / Mahabet Ötemisov Batı Kazakistan Devlet
Üniversitesi / Kazakistan

Dr. Rysbek ALİMOV / İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi / Türkiye

Dr. Rysgul Abilkhamitkyzy / L. N. Gumilyov Avrasya Milli Üniversitesi / Kazakistan

Dr. Sabahat BAZAROVA / Ali Şir Nevai Üniversitesi / Özbekistan

Dr. Sagymbai ZHUMAGULOV / L. N. Gumilyov Avrasya Milli Üniversitesi / Kazakistan

Dr. Sarvinaz SOTİBOLDİYEVA / Ali Şir Nevai Üniveritesi / Özbekistan

Dr. Sevinj AKHUNDOVA / Hitit Üniversitesi / Türkiye

Dr. Sinan GÜZEL / İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi / Türkiye

Dr. Stoyan DİNKOV / Sofya Üniversitesi / Bulgaristan

Dr. Şamil SADİQ / AMEA Huseyn Cavid Ev Müzesi / Azerbaycan

Dr. Uzak JORAQULOV / Ali Şir Nevai Üniversitesi / Özbekistan

Dr. Yasin KAYA / Ege Üniversitesi / Türkiye

Dr. Yıldız KOCASAVAŞ / İstanbul Üniversitesi / Türkiye

Dr. Yılmaz ÖZKAYA / Ege Üniversitesi / Türkiye

Dr. Zaynabidin ABDİRASHİDOV / Ali Şir Nevai Üniversitesi / Özbekistan

Dr. Zuhra ALTYMYSHOVA / Kırgızistan – Türkiye Manas Üniversitesi / Kırgızistan

Dr. Zuhra Usmanbekkızı İSLAMBAYEVA / T. K. Jürgenov Kazak Sanat Akademisi /
Kazakistan

Dr. Zulhumar HOLMANOVA / Ali Şir Nevai Üniversitesi / Özbekistan

Bu Sayıdaki Hakemler / Reviewers In This Issue

Prof. Dr. Adnan Rüştü KARABEYOĞLU	Kocaeli Üniversitesi
Prof. Dr. Selahittin TOLKUN	Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Sultan Murat TOPÇU	Erciyes Üniversitesi
Doç. Dr. Aydan IRGATOĞLU	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Doç. Dr. Emrah BOZOK	Millî Savunma Üniversitesi
Doç. Dr. Ergenekon SAVRUN	Bahçeşehir Kıbrıs Üniversitesi
Doç. Dr. Erkam TEMİR	Kastamonu Üniversitesi
Doç. Dr. Fatih BALCI	Kayseri Üniversitesi
Doç. Dr. Gökçe Yükselen PELER	Erciyes Üniversitesi
Doç. Dr. Muhammet Arslan	Kafkas Üniversitesi
Doç. Dr. Ömer KUL	İstanbul Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Fatih ÇELİK	Erciyes Üniversitesi
Dr. Anıl Arslan	Eskişehir İl Göç İdaresi Müdürlüğü
Dr. Cemal YORGANCIOĞLU	Bahçeşehir Kıbrıs Üniversitesi
Dr. Ensar KILIÇ	Millî Eğitim Bakanlığı
Dr. Gürhan ÇOĞUR	Ardahan Üniversitesi
Dr. Selin BAYARAK	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Dr. Talat KOÇAK	Afyon Kocatepe Üniversitesi

Editör Notu / Editorial Note**8. sayıyı sunarken**

Dünyamızda COVID-19 salgını dolayısıyla sıkıntılarla Rusya'nın Ukrayna'ya başlattığı haksız savaş hâlâ sürüyor. Öte yandan Çin, Doğu Türkistanlılara yaptığı zulümlere devam ederken, şimdi de Tayvan'ı taciz ediyor, dolayısıyla Uzak Doğu'da da savaş rüzgârları esiyor. Bunlara ek olarak ülkemizde yaşanan mülteci ve ekonomi sorunları da git gide büyüyerek varlığını hissettiriyor.

Bütün bu olumsuz karşın Uluslararası Türk Akademisi ile Moğolistan Arkeoloji Enstitüsü'nün birlikte yaptıkları çalışmalar neticesinde Moğolistan'ın Nomgon bölgesinde İleriş Kağan'ın külliyesi ile 12 satırlık bir yazıt keşfedildiği haberinin gelmesi Türklüğe gönül vermiş bütün bilim insanlarını sevindirdi. Yazıtın dönemi hakkında birtakım tartışmalar olsa da Türk kültür tarihinde yeni bir yazıtın bulunması her hâlükârda önemlidir ve sevindiricidir. Bundan dolayı başta Uluslararası Türk Akademisi ve Proje Yöneticisi Prof. Dr. Darhan Kıdırali olmak üzere emeği geçen herkesi kutluyoruz.

İşte böyle bir ortamda biz Dergimizin 4. yılı, 8. sayısını yayınlamanın kıvancını yaşıyoruz. Bu sayımızda sizlerin karşınıza **“Doğu Türkistan Sahası Çağatay Uygur Şairi Nevbeti'nin Divan Nüshaları ve Berlin Nüshası”, “Torguud Oyratları ve Manas Destanı'nda Torguudlar”, “Köhne Ark Sarayı 1686-1688”, “Türk Basımının Filistin ve Doğu Türkistan Sorununa Bakışı”, “Özbek Türkçesinde Doğum ve Ölüm Sürecinde Yaşla İlgili Kavramlar”, “Kazakistan ve Türkiye Arasındaki Dış Ticaret”** başlıklı araştırma makaleleri ile **“Uygur Dil Biliminin Kazakistan'da Ortaya Çıkışı ve Gelişimi”, “Şor Lehçelerinde Odaksız İnterterminallik Zaman Kipi Biçimlerinin Yenilenmesi”** **“Mevlânâ Lutfi ve Mahdumkulu Firâkî”** başlıklı makale çevirileri, ilaveten **“Afgan Türkistan Edebiyatından Örnek Bir Şahsiyet: Üstad Metin”** ve **“Millî Türkistan Mecmuası Bibliyografyası (1942-1975)”** başlıklı kitap tanıtımı yazıları ile çıkıyoruz.

Bu sayımıza da bu çalışmalarıyla katılan bütün araştırmacı-akademisyen arkadaşlarımız ile bu çalışmalarını değerlendirmek lütfunda bulunan hakem dostlarımıza buradan ayrı ayrı minnettarlığımı bildirmek istiyorum.

Yine bu sayının hazırlanmasında da kültürümüze hizmet dışında hiçbir karşılık beklemeden emeklerini esirgemeyen başta Doç. Dr. Gökçe Yükselen PELER'e, genç akademisyenlerimiz Saffet Alp YILMAZ, İngilizce dil editörümüz Cemal YORGANCIOĞLU ile Almanca dil editörümüz Safiye ULUFER'e, ilaveten dergimizin yayımı sürecinde başta dizgi olmak üzere değişik görevleri üstlenen Birkan UZUNOĞLU, Hatice KARAKAYA ve Tuğçe Burcu DEMİR'e de ayrı ayrı teşekkürlerimi sunmak istiyorum.

Prof. Dr. Selahittin TOLKUN

Baş Editör